

на Лифляндия, Елбингъ, Мемель, Пиллау и Браунсбергъ, а останалитѣ си завоювания той трѣбвало да възвърне на Сигизмунда и бранденбургския курфюрстъ; Мариенбургъ щелъ билъ да бжде заетъ отъ войскитѣ на този послѣдния, но доходитѣ му — да постѣпватъ въ полза на полския кралъ; — а въ случай, че не се склучи въ послѣдствие окончателенъ миръ, замѣка и града трѣбвало да бждѣтъ отстѣпени на шведитѣ.

Тѣй се свършила най послѣ войната на Густавъ-Адолфа и Швеция съ Сигизмунда и Полша, която се продължавала 8 години съ прѣкъсвания (1621—1629). Въ 6-тъ похода отъ войната съ Полша и въ 2-та похода противъ Дания (1612) и Русия (1615) успѣли напълно да се развиятъ практически, на дѣло, и личнитѣ военни дарби на Густавъ-Адолфа, и бойнитѣ качества и опитностъ на прѣвъсходно-устроената и въодушевенна шведска армия, тѣй четѣзи 8 похода послужили и нему, и ней, като че ли нарочно и тѣкмо навреме, за отлична практическа и военна школа именно прѣдъ онѣзи важна епоха, когато и той, и тя трѣбвало най послѣ да излѣзатъ на великото поприще на важната религиозно-политическа война въ Германия. И въ това отношение справедливо и вѣрно сравняватъ положението на Густавъ-Адолфа съ положението на Юлий Цезаря, който въ първитѣ си 8 похода въ Галлия успялъ да си образува една закалена въ боеветѣ, отлично устроена, храбра и напълно прѣданна нему войска, необходима за изпълнението на бждѣщитѣ му замисли и прѣдприятия. Разликата била, разбира се, само въ цѣлитѣ на едина и другия. Въ сжщитѣ тѣзи 8 похода на Густавъ-Адолфа получили първоначалното си развитие тѣй сжщо и прѣвъсходното тактическо и вжтрѣшно устройство, дадено отъ него на шведскитѣ вой-

ски и армията, съвсѣмъ новата тактика, тѣй нарѣчена *шведска*, а сжщо и новата стратегия, и двѣтъ лично нему принадлежавши и на които той справедливо се признава за създателъ. И самъ той и войскитѣ му придобили въ тѣзи 8 похода противъ твърдѣ разнородни неприятели такава разнообразна практическа опитностъ, която имъ принесла въ Германия извънрѣдно голѣма полза. Той — се научилъ да распознава свойствата на противницитѣ си, войскитѣ и прѣвводителитѣ имъ и съ тѣхъ, сжщо както съ обстоятелствата и мѣстността, всѣкога да съобразява собственитѣ си дѣйствия. Пѣхотата му — прѣминала отлична школа въ дѣйствията противъ русскитѣ и особено полскитѣ войски, по вече то конни, и се научила на надлѣжаще дѣйствие противъ конницата. Конницата му, въ началото малобройна и недоброконна (по малоспособността на шведската порода коне къмъ конната служба) — малко по малко се увеличила на брой, получила по добри коне и въ дѣйствията противъ неприятелскитѣ конни войски сама се научила отлично да дѣйствува противъ тѣхъ, както и противъ пѣхотата. Артиллерията му, значително усъвършенствувана отъ него, особено имала случай да покаже всичкото си прѣвъсходство и още по вече да се усъвършенствува. Най послѣ — всички безъ изключение отдѣли на вжтрѣшното устройство на войскитѣ и армията му, като: снаряжението, въоръжението, хранението, издържанieto, лѣчението, дисциплината и проч. сжщо изпълнението отъ тѣхъ полската, лагерната и гарнизонната служби, производството на фортификационнитѣ и обсадни работи и пр., имали прѣвъсходенъ случай да получатъ отлично развитие и да достигнатъ значително съвършенство. Съ една дума — въ 17 години време отъ